

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 5.

V Ljubljani 1. maja 1882.

Leto XII.

Medlécej cvetlici.

Oj cvetka ti! zakaj medliš?
Zakaj povéšaš glávo dróbnó?
Zakaj, zakaj také blediš,
Kot pésen čula bi nagróbno?

Saj jedva te pomládni dán
Iz tème je privábil jéče,
In svét je lép, ko vrt krasán,
Mladó je vse, novó, dehtëče.

Le ti otóžna mi stojíš,
In k tóbm obéšaš glávo dróbnó.
Oj cvetka ti, zakaj bledíš,
Kot pésen čula bi nagróbno?

Vém, da gojíteljko je smrt
Sinóci tebi pokosila,
Zató, zató tvoj up je strt,
Zató si ti brez tolažila.

Ne bój se! Jaz te hčem napréj
Gojiti in za té skrbéti;
Le dvigni glávo, kot popréj,
Veséli se v pomládnejem cvéti!

S. Magolič.

Pod orehom.

Mož je imel široko, nizko čelo, od koder je bela pléša v podobi trikota rila na teme. Obrvi niste bili ločeni druga od druge, temveč tudi tam, kjer se nos strinja z lobanjo, bila je koža preraščena s ščetinastim puhom. Na obe strani postavnega nosa so po širokem, rujavem polji bile vrezane brazde in brazdice. Mislite si skalo sredi reke, ob katero se bijó valovi, kakó se površina vode kroži in gubí, in imate podobo zarunjave-

lega obraza Vidmarjevega. Od nosovega znožja tjã do kota ustnic se je vlekla globoka, temna črta, katero je zarezala starost in potemnila skrb in življenje. Mahovje, ki je životarilo vštric nšes, bilo je podobno starini, ki jo vzpomladi požigajo pastirji, da nova, sveža trava požene izpod pepela.

Ves obraz je bil preperel, póstaren in torej prorok bližajoče se smrti. Ali rujave oči pod nabrano kožico so bile še vedno polne življenja, bodi si, da se je Vidmar prijazno nasmejal, bodi si pri pripovedovanji, ko je vse, kar je pravil, kazal tudi v očéh. Če sem še takó trdno zaklopil ustnice, gotovo mi jih je ločil nasmešek, ki se ga nikdar nisem mogel znebiti, kadar je Vidmar ves v ognji svoje pripovedi zgubančil čelo, zožil obrvi in okó sukal s kota v kot, da je skoraj le bela kožica bila videti. Kadar je bil takisto v ognji, tedaj se je vselej, če je ležal, vzklonil, obrnil se proti meni in mi gledal véрно v lice. Govoril je silno rad; le sprožiti mi je bilo treba in tekla mu je beseda kakor navita ura.

Bilo je po malej Gospojuici nekega popóludne. Z Vidmarjem sva poležkovala na grivi (trati) pod orehom pred njegovo hišico. Na glavi je imel gobovo kapico, srajco je zbog vročine odpél, jedno nogo je naravnost stegnil po grivi, a levo bolečo je skrčil. Ta levica mu je otekala, od kar sem ga poznal in mrzko se mi je zdelo gledati ga, kadar jo je prevezaval, vzlasti ker jo je gládil in otiral z roko.

Tla pod orehom so bila mahovita in prav dobro se je počivalo, če si si slečeno kamižolo zvil za podzglavje. Orehove veje so delale gosto senco, le tu in tam se je prikrajal solnčni žarek, ki je zatrepetal, če je veter potegnil po listji. Malo od oreha navzdol je stal bajer, v katerem se je pánila slezasta, rujava voda ter se bolj in bolj ponižavala k dnu. Prav tik roba je užé na debelo se razpočila ilovica, in od teh večjih razpok se je prezala na dalje proti dnu. Nekoliko više od mlake je stara kokóš s svojima kosmatima nogama leno brskala po prahu in smetéh, a piščeta so se kopala v prahu in obirala si tekute. Zrak je bil miren, sopáren in težak. Nad porujavelim ovsom pod hišo doli je trepetal sparjeni zrak; časi je golob zaplahutal, če se je preselil s strehe na streho. Nama nasproti, onostran grape, vzdigoval se je hrib. Peščeni pašniki s tenko zemljo so užé rujaveli pod pekočimi solnčnimi žarki in kak grm, čepéc med skalami, bil je videti kakor osmojen. Na strmej njivi so čumela plevice, oplevajoč korenje. Razločiti je bilo neopleto polje sivkaste boje od rumenejšega, kjer je stalo še strnišče.

Nad nama so mirovali vrhovi; redkokdaj je zašepetal kak list. Plavikast tobakov dim, ki ga je delala Vidmarjeva pipa, trgal se je urno in v sivih trakovih se je izgubljeval med dehtečim orehovim listjem.

„Listje je zašumelo in veje so se zašibile; pa ne da bi bila veverica? Zdaj se vsaj ne plazi todi, pač je bolje spatí v gostej krošnji,“ pravi Vidmar. Razmaknem trepavnice, ki so se same o sebi strnile nad očesom.

„Pač veverica je; vidim rep, ki jej molí ob veji; ravno nad mojo glavo je!“

„Je-li debela?“ povpraša me.

„Ménim, da ní sile.“

„Ko bi vedel, da je tólsta, po puško bi skočil; ali težko hodim.“

Ponudil sem se mu, da grem na svoj dom po nabito dvocevko, ali v tem trenutku je izginil nagloma veveričin rep brez najmanjšega šuma.

„Ali hranite pri vas še ono staro puško, ki jo je kupil rajniki Anton, tvoj oče, in s katero sem mu jaz postreljal precej zajcev?“ povzame Vidmar po premólkú.

Odgovoril sem mu, da v górnjici za pečjo visi neokretna, rujasta puška zastarele oblike.

„Je-li so moj oče radi jedli zajce,“ vprašam ga.

„Prisrčno rad, vzlasti zadnja leta, ko je boléhal. Če ga ni bilo domá, ni ga bilo sram, da je šel v farovž in se kuharici priporočil zanj, naj mu pusti malo za oblizek. Védi, tvoj oče je zadnje dni silno rad jedel. Zjutraj skleda žgancev, opóludne žganci, zvečera žganci, in kakó zabeljeni! Pravili so, da je imel „lačno jetiko.“ Bog ti ga znaj, kaj mu je bilo. Če sva se sešla, posedel je za trenotek poleg mene, a nato vzdignil se in odšel. In če sem mu dejal: „Tone, kam pa takó naglo?“ odgovoril je: „domóv gledat, če mi je „stara“ užé skuhala; danes sem nekako slaboten, jedel sem zjutraj užé še nekaj, ali zdaj bi še rad.“

Pripovedovali so, da je po noči v peč zlezal po latvico mleka, pa ga je potépel. Če ga je zjutraj žena, videč sajaste hlače, karala, izgovarjal se je, da je šel z oglom pipo zažigat. Koštrune je debélil, sam jih je pital, sam jih zaklal in sam snedel in vse mu ni nič pomagalo. Umrl je!“

„A poprej so bili trdni in močni, dokler so bili zdravi?“

„To se zná, močan kakor hrast, ali po hrastu je glodal črv. Do zadnjega je upal, da bode še živel. Bajto je zidal tam doli za hišo, pa sem ga vprašal: „Tone, čímu to zidaš?“ „Ej, veš Martin,“ dejal je, „saj veš, kakó je. Pravijo, da rad pijem in jem. Bom na skrivnem jedel, da mi ne bo vsak pod zobe gledal, koliko pospravim.“

„Kakšen pa so bili moj oče?“ vprašal sem po nekolikem molku.

„Ali se jih ne spominaš?“

Na moje zanikanje mi je odgovoril Vidmar, premislivši se: „No, kaj pa, ti si še v samej srajci okrog lazil, ko ti so oče umrli. A kakšen so bili? Dober, pošten mož so bili. Časi sem jih obiskal, ko zaradi bolne noge nisem delati mogel, kadar so žganjé kuhali tam v onej lesenej bajti. „Bo dobro dalo,“ sem jih nagovoril. „Bo užé, bo užé,“ odgovorili so ogenj popravljajoč v pečnici pod kotlom. In nato mi ga so prinesli kozarček. Ko sem ga izpil in se oddehnil, dejal sem: „Pogréje, pogréje; izvrstna pijača! Ti ga skuhaš, da ti daleč na okoli ni nihče kos.“ Tedaj so se vselej od veselja nasmejali — hvalo so radi slišali — ter ga so še prinesli kozarček. Potlej sem prisedel k njim na panj, pa sva se razgovarjala. V pečnici je plapotal ogenj in žarila se je žerjavica, v kotlu je vrélo in bučalo, a iz cevi je cèrlala pijača, krožeč se v steklenici. Nad nama se je vrtil dim in skozi odprt loputnik uhajal v mesečno noč, kjer se je razlegalo čukovo ukanje.

Kadar so v kotel vsipali novega močnika, pobrali so vsako jagodo ali vsak repék, ničesa niso pustili priti v izgubo nikdar in pri nobenej stvári, in če sem jim rekel: „Tone, čímu tako spravljaš in štediš; za otroke je dosti, če jih le prerediš,“ nasméhnili so se mi, pa ničesar niso dejali.“

Precej časa sva užé ležala pod orehom. Solnce se je premaknilo nekoliko sè srede nebá, oblaki so se po njem, doslej popolnem čistem, nagromádili, ob robéh béli, na sredi temni, ki se navadno naredé vročega poletja

popóludne a proti večeru zopet izginejo. Kadar je tak oblak prišel pod sonce, videti je bilo, kakó se je senca borila s solncem. Nevidno je pala na zemljo, raztegnila se urno po hribu na jedno stran a na drugej je užé svitloba hitela se pogrinjat. Zadržnil je tu in tam lehan vetrič in leseni možiček na vrhu strehe se je zasuknil. Živali, doslej tibe, oživele so. Plezalček je plezal po orehovem deblu navzgor, brlez je kljuval, na robu strehe se postavivši, po trhljem žlebu, in vrabci so v skednjevih linah gosto ščebetali.

Zeló sem se zamaknil v stvari, obdajajoče me. A na čvrsti pogled Vidmarjev, ki je še vedno pripovedoval mi o očetu, zajecal sem „hm“ in potem naglo zopet vprašal: „Ali niso moj oče v ječi umrli?“

„Da v ječi,“ bil je kratek odgovor mojega pripovedovalca, ki sem ga razžalil s svojo nepazljivostjo.

„Povédite mi natanko, kakó se je vse to dogodilo; čul sem užé tu in tam po malem, a nikdar nič gotovega.“

Premaknil sem se z mesta in naslonil se orehu na debló ter pazljivo zrl Vidmarju v oči. On je jel pripovedovati vážno in obširno, kakor je bila sploh njegova navada.

„Tam na onej njivi pod cerkvijo je pastir pasel živino, a ljudjé so na Vrh hiteli na božjo pot. Pa se zmislí pastir: kaj, ko bi še jaz šel? Najame Mežnarjevega Jurija, da bi mu pasel goveda. Fantalin je bil neumen, pa je ves čas po deteljšiči pasel, pomislí, dételjica je bila mlada in rósna. Živino je jelo žejati zbog krme in zbog vročine. Grè sama k močilu in se napije. Z Grintovca doli sem se prikobalil na brglah, pa naletim na vašega Pavleta — Bog mu daj dobro, užé davno je umrl. Pri vodenici pod kovačnico je stal in proti njivi gledal.“

„Kaj gledaš, Pavle?“ mu pravim.

„Zdi se mi, da živini ni nekaj prav. Videti je, da je jedno govedo obolelo.“

Počasi je govoril te besede. Počasen je bil povesod in pri vsem. Pogledam tjà na gónje. Vidim, kakó se govedo na tla gruzi.

„Hiti, Pavle!“ pravim, „jedno govedo bo takój pri kraji!“

„Kaj moram jaz pomagati,“ dé in se vender odpravi in gre takisto nerodno, nogo ob nogo zadevajoč se in hrbet krivéč. Jaz sem z brglami hitel po svoje za njim. Ko sem ga došel, imel je kól v rokah, pa je lepega junca sive dlake privzdigaval.

„Pusti ga,“ rečem mu, „ne opraviš nič.“ Okó mu je užé čisto osteklenele in lákotnik je stal nepremičen. Druga živina je mirno stala okoli mrtvega junčka, kak vol je leno stegnil vrat in zamukal, krava se je pripravljala vleči. Vse od kraja do kraja je bilo napeto.

Poženeva živino proti hlevu. Stopim v farovž, dobim kuharico. „Kje so gospod,“ vprašam. „V zgórnjici.“ Hitim po stolbah góri. „Gospod,“ pravim, „takó in takó; bi li ne znali pomagati?“ Dadó mi nekaj jagod v stekleničici. Pride dekla farovžka pomagat, tvoja mati vsa prestrašena priteče. Zdrávimo, dajemo jagod živini, vlivamo jej olja, storimo vse, kar vemo in znamo. In Bogú bodi hvala, vso smo ohranili živo. Ko se ni bilo več bati za živino, napreže Pavle gnojni koš, spravi vanj krepanega junčka, in ga pripelje domóv. Tam za teriščem ga prekucne iz koša.

Ob petih ali kaj popóludne pride gospodar domóv. Videlo se mu je, da ga je spraznil par kozarcev. Bil je dobre volje. Otrokom razdá slašćic, meni, ki sem sedel na oglu mize, ponudi gróol. Razpravi nedeljsko obleko in se napravi v vsakdanjo. Za mizo sedeč povpraša po jedi. Mati mu prinese mrzle svinine in kruha. Obrne se proti gospodinji in pravi: „Zdi se mi, da sem našega pastirja videl na Vrhu. Kdo pa je namesto njega pasel?“ Mati mu pové, o nesreči pa čisto molčí. Zvedeti je stvar moral; gospodinja se mu je bala razodeti; sklenil sem torej pripraviti ga nekoliko, da se preveč ne iznenadi. Pravim: „Tone, koliko ti dam za sivćka?“

„Čimú ti bo? voziti nimaš česa ž njim, a krmiti ga tudi nimaš s čim.“

„Odébelil bi ga, pa tjà pred pustom zaklal,“ odvrnem mu.

„Ko bi taki, kot si ti, debelece pobivali, bi mi kmetje kmalu morali komarjeva plečeta o velikej noči v lonec vtikati.“

Zasmejal se je, rekási to; on je namreč rad zbadal in se šalil, povedal resnico v lice, brez ozira na levo ali desno.

Pri tem je ostalo. Bog védi, ali ga je gnala temna slutnja ali je po golem naključji ravno k terišći prišel kmalu potem, ko je odjedel. Ves osupel in zdvijan prihití v hišo, rase nad gospodinjo ter povprašuje, kaj in kakó. Potem leže v postelj. Zvečera pride v hlačah in v sukno ogrnen k večerji. Jaz sem tist popóludne s Pavletom odrl junca in sem pri vaših večerjal. Škrtal je z zobmi in roki ste se mu tresli. K pastirju stopi, ves v ognji je, daje mu priimke, zmirja ga ter lasá. Glava pastirjeva je trkala pošteno ob zid. Žlice, ki so doslej pridno hitele iz skledе zajemati, obstale so. Nekaterе so padle na mizo, druge so obtičale v ustih. Strah je bilo vse družine, nihče ní niti besedice izpregovoril. Slednjič se ojunači Pavle ter pravi: „Dosti bo, oče, dosti.“ Na to mati prileti iz kuhinje. Obema se posreči, da ga spraviva od pastirja. Čop las se je gospodarju izsul iz roke, ko jo je potegníl iz kušter s pastirjeve glave.“

Vidmarjeva žena, s plevelom v naročji, bosa je pritihotapila domóv. Možá je okregala, zakaj da še ni buč zrezal za prašička. Ni sicer takój ubogal žene, a videlo se mu je, da ima tudi nekaj strahú pred njo. Hitel je namreč pripovedovati. Vzdignil se je in oprt na brgle, naglo odpiral in zapiral usta, kimal je z glavo, z rokama pregibal na vse strani, češ, da prej okonča svojo povest.

„Drugo nedeljo sem drobníce pobiral tam v Rovišah. Doli spodaj okoli močila se je živina pasla. Pastirja pa ni bilo nikjer videti. Pride tvoj oče od kozolca sem s palico v roci. Tam pod bukevjo, na robu óne s trnjem obrastene globéli se ustavi, malo postoji pa zamahne s kóličem. Sklónе se, pa nekaj ruka. Na to naglo otide. Ali zopet se vrne, kakor da bi kaj pozabil. Zopet se sklónе in preobrača. — Temna, grózna slutnja se me je polastila. Da-si sem bil šepav, neznansko urno sem prikrivencal pod bukev. Kar sem slutil, bila je resnica. Pastir je ležal mrtev na tleh; iz čela mu je lila kri. Hitro sem prišel, a urno sem bežal domóv po stezah in po grmovji; nisem maral, da bi me kdo videl in da bi moral pričati zoper tvojega očeta.

Živina je primukala pod večer sama domóv. Priklenili so jo in ker pastirja le ni bilo od nikodar, šli so ga iskat po pašniku, češ, morda je zbolel, pa ne more domóv. Med tem pa je gospodar ležal v zgórnjici na postelji,

odet preko glave. Stokal je in se premetaval pod odejo. Mati ga je povprašavala, kaj mu je. Ničesar ni spravila iz njega. „Oh, oh, kaj sem storil,“ bile so vedno njegove besede. Ko pa so pastirja mrtvega in okrvavelega prinesli v hišo, prijela se je mati za glavo in se po klopi zgruzila. Nihče ni govoril, a vsem je bila stvar jasna, kakor da bi se moralo to takó dogoditi.

Vsa reč je prišla pred sodišče. Oče so pripoznali, da so našli pastirja spečega, da jih je to silno razkačilo, da ga so mislili s palico predramiti iz spanja, pa da so po nesreči zadeli senci in tako ubili pastirja. Dobili so 15 mesecev težke ječe.

Mati ga je v zaporu obiskala. Mene je naprosila, da sem šel ž njo, ker jej ni bilo mesto posebno znano. Tvojo sestro in tebe je vzela s seboj. Ti si bil takrat še šibák deček, vem, da se spominaš, kakó je bilo. Videli smo očeta. Postarali so se bili: okó, poprej čisto, otemnelo je, lasje so šli z glave in so sivéli, obraz se je gubančil, hrbet krivil. Pogovarjali smo se o gospodarstvu domá. Jaz sem jim skušal delati srcé. Tolažil sem jih, da bodo kmalu zapustili zapor. Niso se dali tolažiti. Strašno jim je ležalo na srci, da so ubili človeka. „Rajše bi dal,“ rekli so, „vso živino, kar je je v hlevu, da bi se le nikdar ne bil dotaknil pastirja.“

Ločitev je bila težka. Mati so jokali na vso moč, oče so z glavo zmajali ter pristavili, da slabotni postajajo, da jih ne bode več videti domá. Ti si se materi prijel za zastor pa si jokal vanj. Jaz nimam navade jokati se: a takrat so mi solzé stopile v oči. Iz ječe sem pobrglal, da sem si osušil rósne oči.

Nekaj tednov po tem obisku je prišlo iz mesta pisanje, da so tvoj oče umrli na sušici. Mati je rekla zvoniti jim pri domačej cerkvi, a njihovo truplo počiva na tujem.“

Jos. Gradčau.

Obogatéli trgovec.

Mlad trgovec, ki je ob ničem jel trgovati, sezidal si je lepo hišo. Nekaj možakov, ki so radi postopali, vstopi se pred njo. Pogovarjajo se, odkod je mladi trgovec jemal denar, da si je napravil takó veliko in prostorno poslopje. Prvi dé: „Ukradel ga je!“ Drugi: „Podedoval je!“ Tretji: „Zaklad je izkopal!“

Trgovec, ki je pri oknu poslušal ves pogovor, stopi med nje ter jim mirno pravi: „Denarja nisem niti ukradel, niti podédoval, nikar li izkopal. Užigalne klinčke sem s prva prodajal in trakove nosil v koši po zimi od hiše do hiše. Kar sem pritržil, to sem vse shranil: s prva sem prikladal krajcar h krajcarju, potem goldinar k goldinarju, nato deseták k desetáku. Takó sem si opomogel. In če Bog dá, mi na starost ne bode treba stradati. Tudi vas bi marsikdo bil na boljem, ako bi se pridno pri delu obračal, mesto pred mojo hišo postajal in mene obiral.“

Če priden, pošten, varčen si,
Na strani sreča ti stoji.

Jos. Gradčau.

Na póti.

Po póti hodim tih in sam,
Nikdó ne praša: kod in kam?

Pa kómu tó je tudi már,
Saj sam sem zase gospodár.

Nikdó me tukaj ne pozná,
Besédo vender vsak mi dá.

Ljudém neznán sem tujec jaz,
Neznán je méni njih obraz.

Ko bi pa spet jih obiskál,
Gotóvo vsak bi me poznál.

Naprèj, naprèj, dokler je dán,
Da prej be pót in trud končán.

Jos. Cimperman.

Previdnost.

Marica je živila na kmetih. Hiša njenih starišev je stala sredi travnika. Necega dne se sprehaja po livadi in ugleda na pólu razcveteno cvetlico. Bila je poljska lilija. Vsa vesela jo gleda, plózne z rokama in hiti pravit materi o tem, kar je videla.

Druzega dnè se je cvetlica vžé razcvetela in je bila še lepša kakor poprejšnega dnè. Tudi Maričino veselje se je pomnožilo. Ne morem vam povedati, kako je imela deklica rada to nežno cvetlico.

Tretjega dne se je vreme izpremenilo. Doslej vžé dolgo ní deževalo; a zdaj so solnce zakrili temni oblaki; veter je pihal, dež je lil, bliskalo se je in grmelo, in takó tjà do večera.

Marica hití pogledat svojo lepo cvetlico. Ali o joj! polómil jo je vihar in dež jo je popolnem uničil. Zeló se je Marica razžalostila in solzica se jej pokaže v očesu.

Vse, kar se je dogodilo, povedala je materi, godrnjajoč, da jej je vreme vzelo njeno najljubše veselje. Ali mati jej rekó, nežno se nasmehnivši: „Ljuba moja hčerka! Ne tožuj, da ti je vreme pokončalo cvetlico, ki ti je bila največje veselje. Pomisli, da veter raznaša seme na vse kraje svetá, in ko bi vetra ne bilo, kje bi se vzelo toliko cvetlic po travnikih in livadah? In ako bi dež časi ne namočil zemlje in ne porosil rastlin, požgalo bi vroče solnce vsako stvarico. Dolgo vžé ní bilo dežjá. Da bi bila suša le še nekaj dni trajala, usahnila bi ti bila cvetlica gotovo, in potem bi tudi druge cvetlice ne bile vzrasle in imela bi vsa dežela veliko kvaro. Nažélo bi se malo in siromaki bi gladovali. Privadi se torej mirno prenašati svoje male nezgode, a to tembolj, ako so taki dogodki vzrok, da nam pri našajo od druge strani obilo koristi.

Is ital. post. J. K.

Mačka, miš in miška.

Mačka.

Miška mōja! pojdi sēm,
S tōboj se igrāti hēm;
Rada bi te glādila,
Plēsati navādila.

Miš.

Déte ljubo! pázi mi,
K máčki tí ne lázi mi.

Mačka.

Kūp orēhov jaz inám;
Prídi k mēni, vse ti dām.

Miška.

Poslušājte, mati ví!
Káj mi tēta govóri.
Náj nu smúknem tja lepó,
Jéderce je le sladkó.

Miš.

Déte! móli, vmikaj se,
Mački ne dobríčaj se!

Mačka.

Vidiš, debeličica!
Túkaj je potičica,
Polna masla in medú,
Grōzdnih zrnc in sladú.

Miška.

Mati, mati! náj nu grém;
Tēta dobra je ljudém.

Miš.

Oj, ne hōdi jej k negāu!
Tēta misli tebe hām.

Miška.

Mati! gleda prelepó
Izpod čéla njé okó.

Mačka.

Niš se mēne tí ne bój,
Tēci semkaj, tam ne stój!
(*Miška smúkne k mački.*)

Miška.

Mati, mati, oj gorjé!
Mej zobmi drži me vžé.

Miš.

Kadar vbíjen lōnec je,
Pōtlej kúbe kōnec je;
K mački gluha tēkla si,
Gōbček si opēkla si.

Miška.

Mati! grōzno me boli,
Strla mi je vse kosti:
Srače svōje poderúh,
Kdor je módrim ukom glúh!

Nabita puška.

Nek oče je imel dva sina. Oba sta se rada igrala s puškami, ki so visele v hiši ob steni. Oče jima tega ni prepovedal, ker je imel navado, puško vselej poprej izstreliti, predno jo je obesil na steno; oče si je torej mislil, da ni nobene nevarnosti, ako se sinova igrata s praznimi puškami. Necega dne pride od lova le za kratek čas domóv, da bi nekaj opravil ter potlej hitro zopet odšel; zatorej ni izstrelil puške, nego obesil jo je nabito na steno. V tem prideta njegova sinova, Andrej in Jakob, v sobo. Andrej je bil dvanajst a Jakob deset let star. „Veš kaj?“ reče Jakob, „igrajva se vojake!“ in vsak si vzame jedno puško s stene. Andrej je vzel po nesreči nabito, katero je oče malo poprej obesil na steno. Vsak s svojo puško v roci, zavpijeta drug drugemu: „Pózor!“ „Petelina napnite!“ „Sprožite!“ — V tem trenutku sprožita vsak svojo puško drug v drugega in — Andrej je ležal mrtev v krvi na tleh! — Mati, ki je slišala puško počiti, prihití v hišo in najde — svojega ljubega sina Andreja mrtvega v krvi na tleh ležati.

Previdnost te povsod varuje,
A radovednost te kaznuje.

Samóta.

Na prijaznem kraju vrhu góre, sredi zelenih smrek in bukovja, leží puščava. Zeló star je užé ta kraj, mnogo stoletij je užé minulo, odkar stojí to zidovje, kamor je hitela mnoga četa pobožnih ljudi po mir in tolažbo, ki ju človek na tem svetu tako težko najde. Še stoji cerkvice, lepa še in prijazna ónim pobožnim in spokornim ljudém, ki so drug za drugim tukaj živeli in uživali sveto čarobo tihe, gozdne samóte. Tu so bivali več stoletij óni pobožni možjé, ki so se ločili od posvetnega hruma ter se podali v samoto, da bi tu v mirnem življenji delali in molili za svoje brate trpine ter bi vérnike živo ljubezen do bližnjega v dejanji učili. A ne samo svetim možém puščavnikom je bil nekda j ta kraj ljub in prijeten, tudi vsacemu

druzemu se vzbudé sveta čutila, kadar stopi na ta kraj, kder je daleč od posvetnega hruma, ter mu prijetno petje drobnih ptičic radujočih se narave božje, doní na uhó. Da-si samóta, vender ima človek tu nebesa užé na zemlji, kajti tu je sam s vzvišeno naravo božjo, sam s svojim lastnim srcem v družbi neskončno dobrega Bogá. Res je, kar pravi naš domač pesnik, ki poje :

Življenja valóvje tam zunaj hrumi,
Tu vlada pa mir in tihóta,
Tam zunaj vrvenje, drvenje ljudi
Tu nótri je sveta samóta.

Škoda, da je vedno manj in manj taci ostankov iz starodavnih časov, ki nas spominjajo óne žalostne dóbe, ko je poganstvo v krvavih bojih divjalo proti krščanstvu, ter jih je mnogo bežalo, peljanih od sv. Duhá, v puščave, da bi tu s svojim spokornim življenjem vérnike k bogoljubnemu življenju napeljevali.

Čudna skrinjica.

Bila je gospodinja, katerej so se pri gospodinjstvu različne nesreče prigajale; premoženje jej ni raslo, vse je slo rakov pot. V tem času je živel v bližnjem gozdu star puščavnik, o katerem se je pripovedovalo, da zná ljudém najbolje svetovati in jim tudi pomagati v vsakoršnih potrebah.

K temu puščavniku se podá gospodinja svoje nadloge mu potožít. Prišedši v gozd v mirno puščavnikovo kočó, reče mu: „Pri mojej hiši grè vse naopako; kakor da bi bilo začarano, nobeno delo se mi srečno ne izvéde. Ali bi mi ne znali pomagati v tej mojej nadlogi?“

Puščavnik, dobrovoljen starček, jej reče, da bi malo počakala, ker je pripravljen jej pomagati, kolikor zna in more. V tem otide, a kmalu se povrne z zapečatenó skrinjico v rokah, katero dá nesrečnej gospodinjji, rekoč: „To skrinjico morate vse leto trikrat po dnévi in trikrat po noči nositi po kuhinji, kléti, po hlevih in po vseh hišnih kotih; ako to storite, potem bode bolje. Čez leto in dan mi skrinjico nazaj prinesite!“

Dobra gospodinja je v skrinjico veliko zaupanje imela ter jo je skrbno vsak dan nosila okoli. Ko je prvega dne s skrinjico v klet šla, naletela je na hlapca, ki je polhen vrč vina skrivaj iz kléti nesel. Ko je zopet drugzega dnè užé pozno po noči v kuhinjo prišla, našla je dekle, ki so si iz jajec povitico pekle. Kadar je hodila po hlevih, našla je krave do kolena v gnóji, a konjem namesto ovsá le suho slamo v koritu. Takó se je vsak dan kaj slabega odkrilo njenim očem.

Čez leto in dan se vrne s skrinjico k puščavniku in mu vsa vesela pripoveduje, kakó se je vse na bolje obrnilo. „Pustite mi,“ prosi žena, „skrinjico še samo za jedno leto, ker ima res čudno moč v sebi.“ — Puščavnik se jej prijazno nasmehne, in reče: „Skrinjice vam dalje pustiti ne morem, ali skrivna moč, ki je v skrinjici, naj vam ostane.“ — To rekši, odprè puščavnik skrinjico, in glej, drugzega ní bilo v njej nego listek papirja, na katerem so bile zapisane naslednje besede:

Kdor hoče dobro gospodariti, mora povsod gledati na varičnost in red v hiši.

(Po Kr. Šmidu.)

— x —

Zgodovinsko - mestopisni obrazci.

(Spisuje P. F. H.)

IV. Radovljica.

Na prijaznem holmci, ki se vzdiguje visoko tam gori na Gorenjskej ravnini, razprostira se v podolgasto-okroglej podobi mestice Radovljica. Globoko pod mestom šumi bistra, peneča se Sava, ob čegar bregu se vije Rudolfova železnica; na drugej strani pa sklepa mestice globok jarek. Ta naravno utrjena lega kraja delala je mesto v starih časih precej varno pred sovražniki.

Ker se v mestu in po okolici nahajajo sèm ter tja spomeniki iz rimljanske dóbe — grobni spomeniki — sme se trditi, da je bila na tem kraji

že rimska naselbina. Kedaj se je ustanovila Radovljica, ne da se zgodovinsko dokazati. Vender se sme trditi, da so bila začetkom srednjega veka tu že postavljena prva bivališča. Mestni grb nam kaže možá, ki drži v jednej roci kolo, v drugej pa mesto. Iz tega so nekateri zgodovinarji sklepali, da je bil ustanovitelj mestu „kolár,“ in da ima od tod tudi svoje nemško ime „Radmannsdorf,“ kar pa ní, da bi se verjelo. Gotovo je, da je bilo že prvotno imé slovensko, kar je v novejšim času tudi dokazano.

Mesto je postala Radovljica še le koncem 15. ali pa začetkom 16. stoletja. Valvazor sicer méni, da je rimsko-nemški cesar Henrik III. (1039—1056), a Hoff, da je Henrik II. (1002—1024) Radovljici podelil mestne pravice. Ali v nekej starej listini iz 1343. leta se Radovljica še imenuje trg. Graški grof Gaiselchler je onega leta razsodil v trgu Radovljici neko pravdo. Na listini se med drugimi tudi čita Radovljiški sodnik Ulrik. Tudi cesar Friderik IV. zove še Radovljico v nekej listini trg. Še le 1510. leta imenuje se mesto.

V teku časa je imela Radovljica razne gospodarje. V začetku srednjega veka je bila podložna ne le v cerkvenih nego tudi v svétnih rečéh Oglejskim patrijarhom, ki so izročevali svoja posestva v fevd raznim imenitnim rodbinam. A te so si tekom časa ta posestva prilastile kot lastno imetje. Gorenjska stran, kakor je bilo že rečeno, bila je po večjem koroških vojvod do Rudolfa Habsburškega: pozneje so imeli deželo v zastávi razni gospodje. V 14. stoletji so imeli Radovljico v last mogočni Ortenburški grofi. Njih imetje je bila Radovljica in Wallenburg-Lipniški grad. Ta grad je stal blizu trga ónkraj Save na vrhu strme gore. Za časa Valvazorja je bil že zapuščen. Imeli so tu graške grofe, ki so razsojevali podložnikom pravde. Leta 1343. se nahaja graški grof (Burggraf) Gaiselchler. L. 1337. je kupila Radovljiška farna cerkev zemljišče v Zabréznici. Na kupnem pismu sta podpisana Ortenburška grofa Krištof in Oton. Čestokrat so tudi posamezni členi te rodovine živeli v Radovljici. Takó je po smrti Ortenburškega grofa Albrehta tu preživela svoje poslednje dni njegova supruga in vdova Helena in tudi tu umrla. Njeno truplo počiva v farnej cerkvi, kjer je tudi ustanovila jedno peto in tri tihe sv. maše na leto za-sé, svoje prednike in potomce.

Ortenburški grof Friderik je volil 1377. l. v svojej oporoki svoja óbsirna posestva Celjskim grofom, če umrje brez otrok. Med temi posestvi je bil tudi trg Radovljica. In ko je 1418. leta zamrla mogočna rodovina Ortenburgov, prevzeli so njih óbsirno imetje Celjski grofi. Celjski grof Friderik se je zaročil po smrti svoje prve žene z zalo Veroniko Deseniško. A to ni bilo po volji njegovemu óčetu Hermanu II. Zategadel vjame in v ječo zaprè njega in njegovo ženo Veroniko, katero je dal v dan 17. oktobra 1428. l. zavratio umoriti. Friderik takó žaluje po svojej soprugí, da v ječi nevarno zbolí. To gane nečloveškega óčeta, da sina izpusti iz ječe. Friderik je šel na svoj grad v Radovljico, kjer je živel dve leti. Od tod pa je šel v Rim na božjo pot, ker se je sum raznesel, da je svojo prvo ženo v postelji zadušil. Njegov sin Ulrik II. je podelil Radovljičanom raznih pravic: leta 1443. iz Celja, da sme njih sodnik razsojevati v vseh zadevah, ki se pripeté v trgu; leta 1455. pa je tržanom privolil, da smejo prodajati sol na drobno.

Leta 1456. v dan 8. novembra je poslednji Celjski grof Ulrik II. v Budi posilne smrti umrl. Vsa óbsirna posestva Celjskih grofov so pripadla vsled

pogodbe cesarju Frideriku IV. — med njimi tudi Radovljica. Ali tudi drugi, med njimi mladi ogerski kralj Ladislav kot bližnji sorodnik Celjskim grofom, zahtevali so svoj delež. Iz tega je nastala vojska, ki je Kranjskej naredila mnogo kvare. Cesar je poslal vojsko, ki naj vzame Radovljiški trg, in v dan 14. junija 1457. leta pride sam, postavi pod poveljstvom Gašperja Lamberga cesarsko posadko v trgu ter potem odide v Belak. Ko Janez Vitovic, vojskovodja Celjske grofinje in vdove Katarine, to izvé, pridéरे čez Trojane do Loke, prevlada jo in požgè; od tod pa jo mahne preko Kranja na Radovljico. Lambert, poveljnik cesarskih čet, čuti se preslabega ustavlja se Celjskim četam; zapali Radovljico in zbeží. Vitovec pogasi požar in pusti novo posadko v trgu. Ker so pa Celjskih grofov vojaki nadlegovali ljudstvo, in ker je zaukazal Friderik IV., zbere se deželna vojska ter prisili posadko, da se jej je udala. Cesar je zaukazal močno obzidje razrušiti in globok jarek zasuti. Koncem leta je Ulrikova vdova sklenila s cesarjem mir ter mu izročila proti primernej odškodnini obširna posestva med njimi tudi Radovljico. Takó je postala Radovljica cesarska. Vladarji so jo zastavili zdaj temu zdaj ónemu. Leta 1476. je bila izročena Juriju Kacijanerju, in dve leti pozneje je Lenart Kacijaner, oče slavnega vojskovodja Janeza Kacijanerja, potrdil iz Gradeca prejem cesarske graščine Wallenburg s tamošnjo sodnijo in z uradom gorenje in dolenje Radovljice.

V celjskih homatijah je Radovljica mnogo trpela. Zdaj je bilo cesarju na skrbi, da se škoda saj nekoliko poravná. Podelil je toraj trgu raznih pravic. Leta 1473. je zaukazal, da se mora prevažati blagó skozi Radovljico, da pripade mitnina ondotnej mitnici. Svojemu oskrbniku Gašparju Hawenspecku je zaukazal, naj ostro pazi, da se izvršuje ukaz. Pet let pozneje — v dan sv. Neže — je tudi dovolil tržanom, da smejo inostrance sprejemati med tržane. *Kdor je hotel biti sprejet, moral je 13 goldinarjev plačati v občinsko blagajnico.* Prisega pri sprejemanji je bila v slovenskem in nemškem jeziku.

Friderikov naslednik, cesar Maksimilijan I., prepovedal je v dan 21. marea 1510. l. v mestu Radovljici vse kréme, ki niso mestne, ker se s tem kvar dela meščanom. Za tega časa je Radovljica dobila mestne pravice. Je li Friderik IV. ali pa Maksimilijan I. podaril Radovljici mestne pravice, ni znano.

O tem času je mesto še precej cvetelo. Imelo je lastno sodnijo, solno in vinsko trštvo, mitnico v Bohinji, Jesenicah in mestu. Graščini je plačevalo davka le 91 gld. 15 kr. na leto. Leta 1604. v dan 17. novembra je nadvojvoda Ferdinand potrdil mestu poprejšne pravice in svobodščine. Mesto je dobilo za tega časa tudi novega graščinskega gospoda. Leta 1616. je namreč nadvojvoda Ferdinand prodal Radovljiško graščino z vsemi pravicami Jan. Ambrožu Thurn-Valsassina, kot deželnemu glavarju jako zaslužnemu možu. Obsegala je 441 kmetij s podložnimi vred po okolici in mnogo družih pravic in dohodkov. Dve leti pozneje je postala Radovljica po volji novega gospoda fideikomis. Mestu sta pozneje cesar Jožef I. v dan 6. februarja 1706. leta, Karol VI. pa v dan 28. maja 1721. leta potrdila iz Saksenbarga stare pravice, in cesar Jožef II. je 1784. l. poleg tega podelil tržni dan vsak torek. A pri vsem tem je Radovljiška občina vedno bolj hiralá; mestni óčetje so pridobljena občinska imetja prodajali ter jo v dolg zakopavali. Vsled tega je prišel 1787. l. dvorni ukaz naj se občinska samouprava izpremeni ter izroči tamošnji graščini.

Leta 1788. se je tedaj izročilo grofu Vincenciju Thurnu, lastniku graščine, mesto z vsemi pravicami, dohodki in svobodščinami, s sodnijo in premoženjem proti temu, da graščina vzdržuje sodnika, prevzame vsa bremena in dolgove ter odrajuje davek. Graščinski lastnik pa je obljubil meščanom pustiti njih pravice gledé posestva, hiš in rokodelstva. Grajski gospod je 1795. l. mestu celó dovolil, da si sme voliti župana; to se zna s pravicami, katere mu bode dovolil. Takó je mesto izgubilo sameupravo in pravice, katere so mu podelili razni vladarji, ter je prišlo pod grajsko upravo kakor za časa Ortenburških grofov. Leta 1840. pa je dobilo mesto cesarsko okrajno gosposko.

Tako stara je tudi Radovljiška fara, ki je bila v starih časih zeló velika. Že 1323. leta za časa Oglejskega patrijarha Pagana se nahaja v zapisniku kranjskih farâ. L. 1348. se nahaja v Radovljici župnik Viljelm de Cucagna. Ko so na Kranjskej gori in na Dovjem sezidali cerkvi, podaril je Oglejski patrijarh Ludovik 1362. leta takratnemu župniku Henriku in njegovim pravim naslednikom pravico tema duhovnijama postavljati namestnike, ki so jim pa bili podložni. Potrjevati duhovne za Kranjsko goro je 1363. leta izročil ravno óni patrijarh Ortenburškemu grofu Otou in njegovim dedičem, ki so bili tudi patroni farne cerkve sv. Petra. Vpljiv Radovljiških župnikov je bil takó velik, da jim je bil izročen arhidijakonot kranjske in slovenske meje. Henrikov naslednik je bil 1380. leta Jakob. Ko je izmrla rodovina Ortenburgov, prešla je 1421. l. pravica patronata na Celjske grofe, za poslednjim Celjskim grofom pa Habsburškim vojvodam. Ko je pa 1461. leta cesar Friderik IV. takratnega Radovljiškega župnika Leonarda pl. Jamničarja imenoval prvega Ljubljanskega škofa, daroval je njemu in njegovim naslednikom vse dohodke Radovljiške fare. Ti so imeli odslej tu svoje namestnike.

Naj se tu omenijo še nekateri slavni možje iz Radovljice. Gašpar Globočnik in Jože Matej Preširen sta bila profesorja modroslovja; prvi je izdal 1698. l. pesmi v latinskem jeziku. Najslávnejši za nas je pa Antón Linhart, rojen 11. decembra 1755. leta; opravljal je razne državne službe ter umrl 1795. l. kot deželni tajnik. Iz francoščine je preložil na slovenski jezik dve veseloigri „Županova Micika“ in „Veseli dan“ 1790. leta.

Sedanje mesto ima po številjenji od dnè 31. decembra 1880. l. 664 prebivalcev,*) ki se živé z obrtnijo, kupčijo, največ pa s poljedelstvom. Jako lepa je farna cerkev sv. Petra, sezidana v gotiškem slogu. Za njeno notranjo olepšavo se mnogo trudi sedanji v. č. g. župnik J. Bononi, kakor tudi sploh za povzdigo krščanskega duhá.

— x —

Setev za nebesa.

Nek pobožen človek je velik del svojega premoženja razdelil med siromake, ter je potem sam živel v pomanjkanji in potrebi. Ko so ga ljudje vprašali, zakaj je takó radodaren ter samega sebe pozabi, odgovoril jim je: „Na tem svetu moram pridno sejati, ako hočem na ónem svetu obilo žéti.“

— x —

*) Kamenik 2452, Kranj 2313 in Loka 4051 prebivalcev. Ker nam pri spisovanju prvih treh obrazcev še ni bila pri rokah dotična knjiga, naj se tu popraviti blagovoli.

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Kuhinjska sol.

Radovan je imel to lepo navado, da je svoje otroke najrajše soznanjal s tacimi prirodninami, ki so ljudem neobhodno potrebne in jih skoraj vsak dan pred očmi imamo. Necega dne — bilo je po večerji — reče svojim otrokom: „Otroci, kdo mi zna povedati stvar, ki jo imamo tukaj na mizi, ki pa ni jed, a vendar jo rabimo malo ne pri vsakej jédi?“

Prvi se oglasi Mirko ter pravi: „Oče, jaz jo užé imam, to je sol.“

Oče: Povódil si; sol je ljudem za hrano neobhodno potrebna, da-si je ne rabimo kakor jed, nego rabimo jo le kot začimbo pri jedilih. Tudi živina dobiva solí, ki jo pije v vodi raztopljeno, ali jo pa líže. — Nu, zdaj bi rad znal, kako pridobivamo kuhinjsko sol, to je óno sol, ki nam dela jedí okusne in užítne.

Barica: Jaz sem čula, ne vem užé kje, da kuhinjsko sol kopljejo iz zemlje.

Mirko: Nam so pa gosp. učitelj pripovedovali v soli o solinah pri Vielički. Soline, to so velike solne jame, v katerih kopljejo sol.

Oče: Ali mi znaš povedati, kje je Vielička?

Mirko: Vielička je v Galiciji blizu mesta Krakova.

Oče: Dobro si povedal in veseli me, da se tako pridno učiš. Vielička je kraj v galíškej kraljevíni ne daleč od Krakova, ki je bilo nekđaj prestolno mesto poljskih kraljev. Tu so največje solne jame, ki dajó na leto neizmerno *mного soli*.

Ivanko: A jaz sem bral, da so v nekaterih krajih naše zemlje velike skale, ki so iz samih trdih solnih kamenov. Ta slankamen kopljejo in lomijo rudokopi kakor kako drugo rudo.

Oče: Tudi to je res. Našo navadno sol, ki jo tudi kaméno ali kuhinjsko sol imenujemo, pridobivamo po različnih potih. Nahaja se v zemlji v brezkonénih zalogah popolnem čista v podobi trdega káména, ali je pa zmešana z družimi deli, posebno z glinastim mavcem in slano glino. V prvem slučaji jo kopljejo in lomijo rudokopi kakor kako drugo rudo. Takó pri Cardoni na Španskem, kjer se nahajajo neizmerni skladovi kaméne soli. Tu se dviga solna pečina preko 160 metrov visoka, ki ima na okoli dobre 3 ure hodá. K višku moleči vrhovi te velikanske pečine so čista kaména sol. Ali take čiste soli se le malo dóbi na zemlji; po največ je treba sol iz zemlje kopati, kakor se to godí pri Vielički in Bohníji, ki je tudi kraj v galíškej kraljevíni. Ta kaména sol je razkólna in se dá v kocke delíti, svetí se kakor steklo in je največ bela, ako se čista dóbi; drugače je pa tudi rumene, vijolčaste in modre barve, ako je namreč pomešana z družimi rudninami.

Sol se dobiva tudi iz slanah studencev, kateri ali sami odtekajo po svojih strugah ali se pa po cevéh iztombajo. Taka studenčna sol je najčistejša in najboljša. Da se sol iz vode odloči, napelje se slanica, rekši raztopljená sol na razloženo véjevje ali protje, da voda počasi prekapljá in izpuhti.

Tako očiščeno slanico napeljejo potem po cevéh v velik kotel, pod katerim kurijo dotlej, da vsa voda povrè in izhlapi, a sol se na dno v podobi prahú seséde. Potem denejo sol s primernimi lopaticami v pripravljene košare, katere postavijo v vročo sobo. Tukaj se izgubi poslednja vlaga iz solí, sol se posuší ter se lahko takój razpošilja.

Mirko: Oče, jaz vse to umejem, kako se sol prireja, ker sem o tem uže mnogo slišal v šoli.

Oče: Nu, pa nam ti povédi, kaj si slišal v šoli o tem.

Mirko: Sol se raztopí v vodi, to je vsacemu znano. Ako denemo nekoliko solí v kupico vode, takój se sol izgubi, da je ne vidimo, ker se je raztopila. A voda, ki ní imela poprej nobenega okusa, postala je zdaj slana. Taka slanica (slana voda) izvira tudi iz zemlje na mnogih krajih. Zdaj je treba samo na to delati, da se raztopljená sol od vode odločí in se utrdi. A to se zgodí s tem, ako se voda z gorkoto izpremeni v paro.

Vsako vé, da voda izpuhteva, in to tem hitreje, čím gorkejše je. Kadar pa voda vré, takrat se izpremeni v paro (soparo). Čvrsta sol, ki se je v vodi raztopila, seséde se v posodi na dno in se strdí. V ta namen izkopljejo v solnih rudnikih velike prostore, v katere vodo napuščajo, da sol raztaplja. To vodo imenujejo slanico. Čez nekaj dni, kadar mislijo, da se je voda solí nasýtila, napeljejo vodo po lesenih cevéh v velike kotle, ki držé po več sto hektolitrov. Pod te kotle kurijo potlej tako dolgo, da voda v kotlih izpuhti, a sol ostane na dnu. Ko je slanica iz rudnika izpeljana, novič napeljejo vode vanj, in vse to se ponavlja po večkrat, dokler se ne bojé, da bi se jim prevelik prostor ne zrušil.

Oče: Prepričan sem, da vso to stvar dobro umeješ. — A zdaj nam povédi ti Barica, po čem se prodaja kilo solí?

Barica: *Kilo solí se prodaje po 12 kr.*

Oče: Zdaj vam naj povem, da ima tudi morje mnogo raztopljené soli v sebi, zato se pa tudi iz morja sol dobiva; táko sol imenujemo morskó sol, ki je pa manj bela od navadne kuhinjske solí. Na nizkih in vročih morskih bregovih napeljejo morskó vodo v široke, plitve jame, gredíce imenovane, kjer solnčna gorkota in gorki vetrovi vodo izparívajo, a sol ostane. Taka morská sol se mora potem še čistíti, a nikoli ní tako čista kakor óna iz solín.

Tukaj vam moram še povedati, da na nekaterih krajih naše zemlje, posebno v Azijatskih stepah, na Atlasu v Afriki in v južnej Ameriki izvetruje toliko kuhinjske solí iz tal, da so nekateri ondotni kraji ž njo pokriti, kakor da bi sneg padel po njih. V Arabiji je toliko solí, da ž njo zidajo hiše. Znamenita je tudi ravnica pri Dankali v Abisiniji, kjer na štiri dni hodá zemljo pokriva sol, bela kakor sneg.

Ivan ko: Imamo tedaj štiri vrste soli: 1) Kaméno, 2) studenčno, 3) morskó in 4) stepno sol.

Oče: Med vsemí evropskími državami ima avstrijsko-ogrska monarhija največ kuhinjske solí. Največji zakladi nam je dohajajo iz solín pri Vielički in Bohniji v gališkej kraljevini; dalje je dobivamo nekoliko tudi iz gorenje Avstrije, iz Salcburškega, Štajerskega, Tirolskega, Bukovine in nekoliko tudi iz Ogerskega. Ker ima naše cesarstvo tako bogato zalogo kuhinjske solí,

zato lahko oskrbuje z njo vse svoje kronovine, ter jo še lahko prodaje kakor blagó v druge države. Rusija, Prusija in Švica dobivajo sol po največ od nas.

Prodaja soli se imenuje državni monopol, ki daje samo cislejtanskim deželam vsako leto do 16 milijonov goldinarjev čistega dohodka.

Mirko: Temu se ni čuditi, ker je sol neobhodno potrebna vsacemu človeku.

Oče: Sol potrebujemo v začimbo jedí, nečista sol se pa poklada tudi živini, ki jo prav rada liže. Dalje potrebujejo mnogi obrtniki sol pri izdelovanji svojih izdelkov.

Barica: In kakó bi si mogli zelje okisati brez soli?

Ivanko: Sol tudi brani, da meso ne zadáhne in se ne sprídi.

Mirko: Pri starih Slovanih je bila navada, ki se še danes nahaja pri nekaterih slovanskih rodovih, da so tujeu, ki ga so sprejeli kot gosta, ponudili kruha in soli v znamenje posebnega prijateljstva. S tem so hoteli pokazati, da je sol kakor kruh neobhodno potrebna, da si ohranimo življenje.

Iv. Tomšič.

Razne stvari.

Slovstvene stvari.

* Poezije. Zložil S. Gregorčič. I. V Ljubljani. Založil Ig. Gruntar; tiskala Klein in Kovač. 1882. 8°. 160 str. — To je náslav najnovejšej knjigi, katero slovenski narod gotovo z največjim veseljem pozdravlja. Sloveči naš slovenski pesnik, ki je bil dozdaj le pod imenom X. znan, dal je svoje divne poezije v posebnej knjigi na svitlo, katero je v krasnej obliki natisnila Klein in Kovačeva tiskarna v Ljubljani. Za danes omenimo le toliko, da vsak, kdor premore 1 gld., naj si naroči to prekrasno knjigo, ki je gotovo na diko in slavo našemu domačemu slovstvu. Naročila naj se pošiljajo gosp. Ign. Gruntarju, c. kr. notarju v Logatecu (Loitsch). Cena knjigi s poštnino vred je 1 gld. 10 kr.

* Savka i Stanko. Izvorna pripoved napisal Davorin Trstenjak. U Zagrebu. Nakladom hrv. ped. knjiž. sbora 1882. 8°. 219 str. — Takó se zove jako elegantna knjižica za hrvatsko odraslo mladino. Čitateljem našega „Vrtca,“ ki so hrvaščine zmožni, živo priporočamo to zalo knjižico, ki velja s poštnino vred 65 kr. in se dobiva v knjižari Lav. Hartmana i družbe u Zagrebu (A gram).

* Pesmarčičica po številkah za nežno mladino. Sestavil A. Foerster. V Ljubljani, 1882. Založil in natisnil R. Milic. Cena 15 kr., po pošti 17 kr. — To knjižico priporočamo vsem gg. učiteljem petja, ker se po njemem navódu otroci igraje pripravljajo za petje po notah.

Odgonetke ugank v 4. „Vrtčevem“ listu.

1. Rosa, ker pokriva hribe in doline; 2. Voda, sneg in led; 3. Prsti na roci in jezik; 4. Starši; 5. Cesarjeva uho; 6. Kateri še živi; 7. Ledenim na oknu; 8. Oči; 9. Želod in hrast; 10. Mačice na vrbi.

Na znanje. V III. zvezku „Knjižnice za slovensko mladino“ izdali bomo prelepo povest od Svetlino pod naslovom „Sreča v nesreči ali čudna zgodba dveh dvočeckov,“ ki jo je spisal nekdanji Višnjagorski župnik Janex Ziegler. Ta knjiga je bila užé 1836. leta natisnena, a danes je užé jako redka prikazen. Ker je užé davno bila obča želja, da bi se ta knjiga novič spravila na svitlo, zatorej mislimo, da bomo vsem našim naročnikom najbolj ustregli, ako spravimo to knjigo zopet na dan. Do mesca julija bože knjiga dotiskana in takoj je bomo jeli razpošiljati vsem ónim, ki so se na III. zvezek naročili.

Ured. „Vrtčev.“

„Vrtec“ ishaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vsa leto 2 gl. 60 kr.; za pol leta 1 gl. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčev.“ mestni trg, šte. 9 v Ljubljani (Lalbach).

Izdatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.